

ХАРЧЕНКО С. В. ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Социальный интеллект является основой социального познания человека. Целью работы было обобщение исследований индивидуальных факторов, влияющих на особенности и уровень социального интеллекта личности. Рассмотрены исследования влияния на социальный интеллект личности таких факторов, как пол и психофизиологические свойства, особое внимание уделено психическому здоровью, дефицитарным особенностям и поражениям мозга. Приведены результаты исследований автора о влиянии на социальный интеллект таких факторов, как пол и психофизиологические свойства личности.

Ключевые слова: социальный интеллект, индивидуальные свойства личности, пол, психофизиологические свойства, психическое здоровье.

KHARCHENKO S. V. INDIVIDUAL FACTORS OF FORMING OF SOCIAL INTELLECT

Social intellect acts as a basis of social cognition of a man. The objective of the work was summarizing the research of individual factors that affect the characteristics and the level of social intellect of an individual. The modern research concerning the impact of such factors as gender, psychological and physiological properties on social intellect has been considered; special attention has been paid to the mental health, diminished features and the brain's effects. The author's research results concerning the impact of such factors as gender, psychological and physiological properties of the individual on social intelligence has been provided.

The author has analyzed scientific data that allowed to assert that among physiological factors important for the formation and preservation of an adequate level of social intellect is the lack of neuropsychiatric diseases, disorders of the intellect and sensor systems, sensory deprivation and plasticity of the central nervous system. The impact of gender factor, properties of the nervous system and sensory deprivation on social intellect features requires further research. There is not any scientific paper, which analyzes the features of social intellect of people with different rates of psychological and physiological maturation and effect on the characteristics of social intellect skills of functional asymmetry of the cerebral hemispheres. Social intellect among neuropsychiatric diseases is the most thoroughly studied in patients with schizophrenia. Patients' obvious problems in identifying the emotions of others have been found out. The most studied components of social intellect in children with intellectual disabilities are abnormalities of perception of emotional expressions of others.

Keywords: social intellect, individual properties of an individual, gender, psychological and physiological properties, mental health.

УДК 159.9:[351.741:343.102]

Г. В. ЧУХРАЄВА,

кандидат медичних наук,

начальник Центру психіатричної допомоги та професійного психофізіологічного відбору

Державної установи «Територіальне медичне об'єднання

Міністерства внутрішніх справ України по Харківській області»

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Розглянуто питання обов'язкового необхідного психофізіологічного відбору в системі МВС. Зазначено, що не кожна людина, навіть практично здорова, здатна виконати всі вимоги служби в поліції. Проаналізовано середні показники непридатності серед кандидатів на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ України та серед вступників до навчальних закладів МВС України через наявність психічної патології, а також показники непридатності за психофізіологічними особливостями центральної нервової системи.

Ключові слова: психологічний відбір, психофізіологічні особливості, військово-лікарська комісія, непридатність.

Chuhraeva, G.V. (2016), "Theoretical and practical aspects of professional psychological and physiological selection of police officers" ["Teoretychni ta praktychni aspekty profesiinoho psykhoziviolohichnoho vidboru pratsivnykiv politsii"], *Pravo i Bezpeka*, No. 1, pp. 171–176.

Постановка проблеми. Ретельний відбір на службу в Національну поліцію України має велике значення, тому що ця служба є однією з найбільш напружених у зв'язку з великими психоемоційними й фізичними навантаженнями, ризиком для життя та здоров'я. До працівників поліції висуваються особливо високі вимоги.

Мета цієї статті – показати, що профілактичні психологічний та психофізіологічний відбори до лав поліції є однією з основних ланок психологічного супроводу майбутніх поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Для розробки загальних методологічних підходів до психопрофілактичного відбору працівників поліції необхідно чітко визначити позицію психологів МВС із цього питання.

У вітчизняній психологічній науці неодноразово розглядалося питання про диференціацію та взаємозв'язки здібностей. Так, С. Л. Рубінштейн і Б. М. Теплов сформулювали положення про нерозривний зв'язок загальних і спеціальних здібностей людини [1, с. 4; 2, с. 536]. В. Д. Шадріков вказує на професійні здібності людини як на генетично безперервну лінію «переростання» загальних можливостей у спеціальні [3, с. 184].

Таким чином, загальним підходом до розгляду питання професійної придатності й успішної діяльності є позиція щодо взаємозумовленості та взаємозв'язку вроджених і набутих психологічних якостей, тобто ефективність професійної діяльності залежить як від генетично обумовлених властивостей та якостей особистості, так і від рівня професійно важливих психологічних якостей, умінь, знань, навичок, набутих у процесі діяльності. Можна припустити, що будь-яка діяльність сприяє розвитку конкретних індивідуально-психологічних і психофізіологічних властивостей індивіда, які мають цінність для особистісного розвитку, збільшують свободу вибору та збагачують особистість. Діяльність, яка є процесом динамічним, стимулює розвиток людини та її здібностей, однак повинні бути також вихідні індивідуально-психологічні властивості та якості, що сприяють розвитку певних психологічних здібностей.

М. М. Решетніков вказує на загальні й спеціальні професійні здібності людини, при цьому загальні здібності є фундаментом для оволодіння багатьма видами діяльності, а спеціальні визначають успішність освоєння певної діяльності [4, с. 145–153]. Такий підхід повністю збігається з методологічним підходом до оцінки професійних здібностей, що були закладені в систему профвідбору працівників, які проводять оперативно-розшукову діяльність. З

позиції професійного відбору діяльність працівників оперативно-розшукових підрозділів розділена на певні види і групи призначення.

Спеціальними здібностями є психологічні властивості особистості, які вимагаються від людини в межах конкретної посади (спеціальності). При цьому, відзначає М. М. Решетніков, чим складніша професійна діяльність – тим важливіша необхідність розвитку цих здібностей. Спеціальні професійні здібності визначаються підвищеними вимогами до певних якостей людини, які для інших видів діяльності не актуальні [4, с. 145–153].

Таким чином, із цих тверджень стає зрозуміло, що система професійного психологічного відбору повинна вирішувати завдання оцінки рівня розвитку як загальних, так і спеціальних здібностей залежно від виду службової діяльності й групи призначення. Це дозволяє нам виділити таку властивість професійного психологічного відбору, як диференційованість методичних підходів його організації. Тобто обсяг методик, що входять до процедури проведення професійного психологічного відбору, може суттєво відрізнитися залежно від цілей і завдань відбору або від виду діяльності. Ця характеристика нерідко збігається з такою формою професійного відбору, як диференційний професійний добір, за якого профконсультування здійснюється, наприклад, по закінченні освітньої установи тільки чітко обмеженим професіям, спеціальностям або посадам.

Важливим для визначення моделі професійного відбору вбачається висновок К. К. Платонова про необхідність виділення функцій, що лімітують професійну діяльність, тобто тих обмежень, труднощів і складнощів, які викликають певну напруженість й утруднення в роботі та успішне подолання яких є показником рівня професійної майстерності [5, с. 94–100].

У сучасному світі, на жаль, збільшуються психологічні, емоційні й фізичні навантаження на людину, особливо на працівника поліції. Тому, насамперед, дуже важливим є питання здоров'я, від якого залежить стійкість до вищевказаних чинників і, звідси, професійна придатність. Саме розгляд цього питання є дуже своєчасним і важливим.

Професійна придатність розглядається різними вченими в різних аспектах. Вона в будь-якій сфері діяльності, особливо в силових структурах, зокрема у працівників оперативно-розшукових підрозділів, визначається станом здоров'я особи. Визначень терміна «здоров'я» існує безліч. На фізичне й психічне здоров'я впливають різні чинники, тому особливо

ретельно вивчаються ті види професійної діяльності, які безпосередньо пов'язані із впливом негативних чинників, наприклад, частими стресовими ситуаціями у працівників поліції. Нас цікавлять саме такі аспекти.

Служба в поліції є тим особливим видом діяльності, який пред'являє особливо високі вимоги до особистості, її здоров'я. Через те, що професійна діяльність працівників поліції пов'язана зі значними фізичними, емоційними, моральними навантаженнями, не кожна людина здатна виконати всі необхідні вимоги. Основними особливостями служби в поліції є ненормований робочий день, емоційні навантаження, пов'язані часто з ризиком для життя та здоров'я, спілкування з кримінальними елементами, необхідність ухвалювати правильні рішення часто в умовах обмеженого часу, нести відповідальність за свої дії та вчинки. Всі ці й інші особливості служби впливають на здоров'я працівників поліції, тому в системі МВС питання професійного здоров'я й професійної придатності є особливо гострим.

Проблема професійного здоров'я привертає до себе все більше уваги. Досліджуються різні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності, які безпосередньо пов'язані із впливом несприятливих умов праці (перенапруги, перевантажень, психотравмуючих чинників тощо) на фізичне й психічне здоров'я особистості. Адже неправильний вибір професії може призвести до розвитку невротичних і психосоматичних розладів, викликаних постійними стійкими переживаннями, почуттям незадоволеності від виконуваної роботи.

Стан соматичного здоров'я й професійну придатність під час прийому на службу визначає військово-лікарська комісія. Психологічну придатність визначають у Центрах практичної психології при управліннях кадрового забезпечення Головних управлінь Національної поліції в областях, зараз це психологічні відділи управлінь кадрового забезпечення Головних управлінь. Особливо ретельно психологічний відбір проводиться Центрами психіатричної допомоги та професійного психофізіологічного відбору в областях та м. Києві. Спеціальним органом, який складається з лікарів-фахівців та створюється в системі Міністерства внутрішніх справ є військово-лікарська комісія (ВЛК). Основною метою його діяльності є проведення військово-лікарської експертизи й медичного огляду кандидатів на службу, осіб рядового й начальницького складу Міністерства внутрішніх справ і членів їх родин, військовослужбовців Національної гвардії України, осіб із числа цивільної

молоді, які прагнуть вступити у вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ або Міністерства оборони, курсантів і слухачів навчальних закладів МВС.

Центр психіатричної допомоги та професійного психофізіологічного відбору (далі – Центр, Центр ПД та ППВ) є відомчим спеціалізованим лікувально-профілактичним підрозділом МВС України в областях, що надає психіатричну та наркологічну допомогу в обсязі, передбаченому для спеціалізованого (психоневрологічного та наркологічного) диспансеру органів охорони здоров'я України. Однією з основних функцій Центрів є професійний психофізіологічний відбір і психопрофілактична робота за відповідною програмою і планом.

Центр ПД та ППВ у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України. До основних нормативних актів слід віднести такі: закон України від 22.02.2000 № 1489-III «Про психіатричну допомогу», постанову Кабінету Міністрів України від 06.11.1997 № 1238 «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення», наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.2002 № 12 «Про затвердження Інструкції про проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів», накази МВС України від 06.02.2001 № 85 «Про затвердження Положення про діяльність військово-лікарської комісії та Порядку проведення військово-лікарської експертизи і медичного огляду військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу в системі МВС», від 04.11.2003 № 1286 «Про затвердження положень про заклади охорони здоров'я МВС України», від 04.11.2003 № 1296 «Про медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я системи МВС України», Положення про Центр ПД та ППВ сектору (служб) медичного забезпечення ГУМВС України в Криму, м. Києві, УМВС України в областях і м. Севастополі (наказ МВС України від 04.11.2003 № 1286).

Головними завданнями Центру, затвердженими наказом МВС України від 04.11.2003 № 1286 «Про затвердження положень про заклади охорони здоров'я МВС України», є:

– проведення психіатричної експертизи, психодіагностичного обстеження та медичного психофізіологічного професійного відбору кандидатів на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ, вступників до навчальних закладів системи МВС України, які проходять медичний огляд у ВЛК;

– забезпечення контролю за дотриманням законності та захисту прав осіб під час надання психіатричної та наркологічної допомоги, проведення медичного психофізіологічного професійного відбору;

– безпосереднє надання амбулаторної психіатричної та наркологічної допомоги, проведення обов'язкових попередніх, періодичних психіатричних і профілактичних наркологічних оглядів, у тому числі з метою військово-лікарської експертизи, особам, які підлягають медичному обслуговуванню в лікувально-профілактичних закладах УМВС України (за-раз – ГУНП);

– вивчення стану психічного здоров'я осіб, які підлягають обслуговуванню в лікувально-профілактичних закладах ГУМВС України (ГУНП), і вжиття заходів щодо його поліпшення;

– взаємодія Центру із зацікавленими службами, органами, установами, організаціями, юридичними особами у відомстві та поза ним.

Центр складається з відділення психопрофілактики та професійного психофізіологічного відбору та відділення амбулаторної психіатричної допомоги. Відділення психопрофілактики та професійного психофізіологічного відбору є спеціалізованим медико-психологічним структурним підрозділом Центру, розрахованим на психодіагностичне та психофізіологічне обстеження за встановленими стандартами. Воно здійснює:

– психодіагностичне обстеження кандидатів на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ (Національну поліцію України), кандидатів на навчання у ВНЗ МВС України;

– медичне психофізіологічне обстеження кандидатів на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ (Національну поліцію) з метою професійного відбору;

– психодіагностичне й медичне психофізіологічне обстеження осіб рядового і начальницького складу органів та підрозділів внутрішніх справ (Національної поліції) при переміщенні по службі;

– психодіагностичне й медичне обстеження осіб за розпорядженням керівництва Центру;

– медичне психофізіологічне обстеження за направленням лікаря-психіатра;

– аналіз результатів психодіагностичних і психофізіологічних обстежень згідно з вимогами керівництва Центру тощо.

Відділення амбулаторної психіатричної допомоги є лікувально-профілактичним структурним підрозділом Центру і здійснює в основному вторинну психопрофілактичну роботу.

Як бачимо, виявлення професійної придатності за станом здоров'я починається ще на етапах приймання кандидатів на службу й при вступі в навчальні заклади системи МВС України.

Нами були проаналізовані середні показники непридатності серед кандидатів на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ України й серед вступників до навчальних закладів МВС через наявність психічної патології, а також показники непридатності за психофізіологічними особливостями центральної нервової системи. Крім того, значна кількість кандидатів на службу до лав МВС України та вступників до навчальних закладів МВС не рекомендується центрами психіатричної допомоги та професійного психофізіологічного відбору через психологічні особливості – акцентуації характеру, низькі показники інтелектуальних здібностей тощо.

Середні показники непридатності серед кандидатів на службу в органи внутрішніх справ України за останні роки знаходяться в основному на однаковому рівні і складають 1,2–1,5 на 1000 осіб. У структурі виявленої психічної патології переважають:

– невротичні, пов'язані зі стресом, і соматоформні розлади – в середньому 35 %;

– розумова відсталість і порушення психологічного розвитку – в середньому 30 %;

– розлади особистості та поведінки – в середньому 20 %.

У структурі виявленої психічної патології серед вступників до вищих навчальних закладів системи МВС України переважають:

– невротичні, пов'язані зі стресом, і соматоформні розлади – в середньому 54 %;

– розумова відсталість і порушення психологічного розвитку – в середньому 12 %;

– розлади особистості та поведінки – в середньому 16 %;

– психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин – в середньому 7 %.

Серед вступників до вищих навчальних закладів МВС України виявляється в середньому 1 % осіб із психічними та поведінковими розладами.

Під час проведення військово-лікарської експертизи осіб, які проходили ВЛК ГУМВС України в Харківській області, середня кількість усіх непридатних за психічною патологією за останні роки складає від 1,45 % до 0,9 % від усієї кількості, оглянутих військово-лікарською комісією з метою прийому на службу. Показник непридатних за психічною патологією серед вступників до навчальних закладів системи

МВС України за останні 5 років складає в середньому від 1,5 % до 3 % від усіх оглянутих ВЛК осіб. Кількість непридатних до служби осіб серед кандидатів на службу складає в середньому 1,3 % від усіх кандидатів. Більш детально ці показники виглядають наступним чином.

За результатами військово-лікарської експертизи кількість непридатних за психічною патологією в 2011 р. склала 0,77 % від усіх осіб, оглянутих з метою ВЛК.

Кількість непридатних серед кандидатів на службу в ОВС склала 1,58 % від усіх кандидатів на службу (2010 р. – 1,33 %). Відсотковий показник непридатних за психічною патологією серед вступників до навчальних закладів МВС – 2,06 % від усіх вступників. Кількість вступників у 2011 р. значно зменшилася та склала лише 8 % від усіх оглянутих з метою військово-лікарської комісії (2010 р. – 12,0 %).

Відсотковий показник усіх непридатних осіб за психічною патологією в 2012 р. дещо збільшився в порівнянні з попереднім роком і склав 0,81 % від усіх осіб, оглянутих з метою ВЛК. Показник непридатних серед кандидатів на службу в ОВС зменшився в порівнянні з попередніми роками (2009–2011 рр.) та склав 1,07 % від всіх кандидатів на службу. Відсотковий показник непридатних за психічною патологією серед вступників до навчальних закладів МВС збільшився та склав 2,6 % від усіх вступників. Кількість вступників збільшилася та склала 385 осіб, або 10 % від усіх оглянутих з метою ВЛК.

Показник усіх непридатних осіб за психічною патологією в 2013 р. дещо збільшився в порівнянні з 2012 р. і склав 1,08 % від усіх осіб, оглянутих з метою ВЛК. Відсотковий показник непридатних серед кандидатів на службу в ОВС збільшився та склав 1,5 % від усіх кандидатів на службу.

Показник непридатних через психічну патологію серед вступників до навчальних закладів МВС практично не змінився та склав 2,54 % від усіх вступників. Кількість вступників збільшилася та склала 630 осіб, або 16,3 % від усіх оглянутих з метою проходження ВЛК.

Під час проведення військово-лікарської експертизи з приводу проходження ВЛК у 2014 р. кількість непридатних осіб збільшилась і склала 4828 осіб (2013 р. – 3855 осіб). Відсотковий показник усіх непридатних осіб через психічну патологію склав 0,62 % від усіх осіб, оглянутих з метою ВЛК. Відсотковий показник непридатних серед кандидатів на службу в ОВС зменшився та склав 0,64 % від всіх кандидатів на службу. Відсотковий показник не-

придатних через психічну патологію серед вступників до навчальних закладів МВС також змінився та склав 0,98 % від усіх вступників.

Чинним законодавством України в межах медичних оглядів при прийнятті на службу (призначенні на посаду) передбачено визначення психофізіологічної придатності до роботи (служби) осіб, діяльність яких передбачає носіння вогнепальної зброї або пов'язана з керуванням транспортом. У зв'язку з цим передбачається визначення придатності за індивідуальними особливостями кандидатів на службу:

- у підрозділі кримінального блоку;
- у підрозділі спеціального призначення;
- на посади водіїв;
- у підрозділі дорожньо-патрульної служби.

Обстеження проводиться за психофізіологічними методиками, які визначають:

- 1) омега потенціал – обстежується асиметрія областей чола та скроні;
- 2) теплінг-тест – сила та рухомість нервових процесів, працездатність;
- 3) ПЗМР – час зорово-моторної реакції;
- 4) РОР – час реакції на об'єкт, що рухається;
- 5) КЧСМ – критична частота світових миготінь, де обстежується лабільність нервової системи.

Підсумки психофізіологічного обстеження за останні 5 років мають незначні відмінності. Так, загальна кількість обстежень у Центри ПД та ППВ ГУМВС України в Харківській області в 2014 р. склала 1295 осіб (2013 р. – 1056), серед яких визнано непридатними 2,1 % (2013 р. – 2,9 %). Кількість непридатних до служби осіб через психофізіологічні дані за 5 останніх років складає в середньому 2,1–2,3%.

Ці показники по МВС України ще вищі. Так, серед кандидатів на службу відсоток непридатних через психофізіологічні дані доволі високий та складає в середньому 6–7 %, а серед вступників до навчальних закладів системи МВС України – 11–13 %.

Як бачимо, відсоток непридатних через психофізіологічні дані доволі високий. Це пояснюється тим, що психофізіологічне обстеження проводиться в основному кандидатам на посади до підрозділів з оперативно-розшуковою функцією діяльності, де вимоги до них значно вищі, ніж до кандидатів неоперативних підрозділів. Крім того, осіб, у яких є психологічні проблеми, не бажані для працівників ОВС, виявляють психологи Центрів психіатричної допомоги та професійного психофізіологічного відбору під час проведення психологічного обстеження кандидатів на службу та вступників до навчальних закладів системи МВС України на етапі

проходження ними військово-лікарської комісії. До таких проблем належать, зокрема, акцентуації характеру особистості, невисокий інтелект, низький рівень IQ тощо.

Висновки. Служба в поліції є тим особливим видом діяльності, який пред'являє особливо високі вимоги до особистості, до її здоров'я. Основними особливостями служби в поліції є ненормований робочий день, емоційні навантаження, пов'язані часто з ризиком для життя та здоров'я, спілкування і кримінальними елементами, необхідність ухвалювати правильні рішення часто в умовах обмеженого часу, не-

сти відповідальність за свої дії та вчинки. Всі ці й інші особливості служби впливають на здоров'я працівників органів внутрішніх справ. Тому в поліції питання професійного здоров'я й професійної придатності є особливо гострим.

Нами були проаналізовані середні показники непридатності серед кандидатів на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ України й серед вступників до навчальних закладів системи МВС України через наявність психічної патології, а також показники непридатності через психофізіологічні особливості центральної нервової системи.

Список використаних джерел

1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн ; сост. А. В. Брушлинский, К. А. Абульханова-Славская. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 720 с. – («Мастера психологии»).
2. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий / Б. М. Теплом. – М. : Просвещение, 1961. – 536 с.
3. Шадриков В. Д. Проблема системогенеза профессиональной деятельности / В. Д. Шадриков ; отв. ред. К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1982. – 184 с.
4. Решетников М. М. Профессиональный отбор в системе образования, промышленности и армии США / М. М. Решетников // Психологический журнал. – 1937. – Т. 8, № 3. – С. 145–153.
5. Платонов К. К. Необходимые уточнения (о методических проблемах профессионального отбора в профессиональной ориентации) / К. К. Платонов // Социалистический труд. – 1970. – № 10. – С. 94–100.

Надійшла до редколегії 18.02.2016

ЧУХРАЕВА А. В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРИКЛАДНЫЕ АСПЕКТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ПСИХОФИЗИОЛОГИЧЕСКОГО ОТБОРА РАБОТНИКОВ ПОЛИЦИИ

Рассмотрен вопрос обязательного необходимого психофизиологического отбора в системе МВД. Указано, что не каждый человек, даже практически здоровый, способен выполнить все требования службы в полиции. Проанализированы средние показатели негодности среди кандидатов на службу в органы и подразделения внутренних дел Украины и среди поступающих в высшие учебные заведения МВД Украины из-за наличия психической патологии, а также показатели негодности по психофизиологическим особенностям центральной нервной системы.

Ключевые слова: *психологический отбор, психофизиологические особенности, военно-врачебная комиссия, негодность.*

CHUHRAEVA G. V. THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF PROFESSIONAL PSYCHOLOGICAL AND PHYSIOLOGICAL SELECTION OF POLICE OFFICERS

The issue of mandatory psychological and physiological selection in the system of the Ministry of Internal Affairs has been considered. It is noted that not everyone, even healthy, is able to fulfill all necessary conditions of service within the police. The author of the article has analyzed the average indicators of incapacity of candidates to serve within Internal Affairs Agencies of Ukraine and among applicants to educational establishments of the Ministry of Internal Affairs because of mental disorders, as well as indicators of incapacity according to psychological and physiological characteristics of the central nervous system.

As the result of the study the author has found out that major mental disorders among the candidates for service including applicants to higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are neurotic, stress-related and somatoform disorders. This category of disorders includes various reactions to stress and adaptation disorders, various phobic reactions, anxiety disorders, neurasthenia, etc.

It is therefore important to discover these disorders at the stage of professional psychological and physiological selection. It especially concerns police officers, who carry out operative activities and personnel of special units, where psychological pressure is very significant.

Keywords: *psychological selection, physiological and psychological characteristics, military physician board, incapacity.*